

Ratelaar²

Natuurberichten van her en der - januari 2023

In dit nummer:

*Het Limburgs Landschap helpt mee...

*Workshop botanisch tekenen

*Vogels in de muziek

*Winter Schemerexcursie

*Oliebollenexcursie

*Waarneming Kuifaalscholver

* Nieuwjaarswandeling

*Winterwandelen Jekerdal-scharrelkids

*Jekerdalwandeling 19 maart a.s.

*Het Limburgs Landschap helpt mee...

In mei en juni van het vorig jaar heeft de werkgroep BOP de site van de Bandkeramiekers (Hoogcanne) flink onder handen genomen omdat door de begroeiing vrijwel niets meer te zien was van de enorme keien, twee historische leemkuilen en de vuursteenwerkplek. De omheining van gevlochten wilgentenen rondom de historische moestuin lag er weliswaar ook slecht bij maar daar heeft BOP toen niks aan gedaan omdat je wilgentenen pas laat in de herfst in de grond moet stoppen als je succes wilt hebben.

Op 2 december heeft het Limburgs Landschap met een groepje vrijwilligers de wilgenomheining keurig hersteld en bovendien het moestuintje met rogge ingezaaid. In het voorjaar van 2023 zullen de eerste zijscheuten op de wilgentakken zich laten zien. Als de wilgen goed groeien kunnen na verloop van tijd de langste scheuten weer in de grond worden gestopt en blijft alles mooi overeind. Uiteindelijk zal het een mooie omheining worden, althans als Moeder Natuur ook een handje helpt.

Prima samenwerking. De site Bandkeramiekers ligt er nu voor 100 procent keurig bij!

[Chris van den Ende]

*Workshop botanisch tekenen

Woensdag 16 november. In de binnenbijeenkomsten van de werkgroep Flora wordt steeds een ander onderwerp aan de orde gesteld. Heel bijzonder was deze keer dat we een workshop Botanisch tekenen kregen aangeboden door Ender Mutsaers. Hij legde in het kort uit hoe botanisch tekenen is ontstaan in de tijd dat er nog geen fotografie beschikbaar was en er wel behoefte was aan natuurgetrouwe afbeeldingen. Deze horen ook op ware grootte te zijn. We hebben ons hier niet aan gehouden, maar wel ons best gedaan. Het eerste half uur was iedereen zo ingespannen bezig dat het volkomen stil was. Er werd niet gepraat, hooguit werd een gum of wat verf gedeeld. Er werd gewerkt met potlood, zowel wit als gekleurd en met aquarelverf. Meegenomen bladeren, vruchten en bloemen, maar ook een schaar van een krab of kreeft (uit de verzameling van Tineke) werden als onderwerp genomen. Enkele resultaten zijn gefotografeerd. [Irma Kokx]

*Vogels in de muziek

Bijeenkomst Vogelwerkgroep op 13 december 2022.

In bijeenkomsten van de Vogelwerkgroep wordt vaker aandacht besteed aan vogelgeluiden, maar op de werkgroepbijeenkomst van december klonken de vogelgeluiden net iets anders als anders, want op 13 december stond het thema 'Vogels in de muziek' op het programma.

Musici en componisten werden door de eeuwen heen geïnspireerd door vogelzang, en dat kunnen we nu nog horen in talloze muziekstukken. Zo weten we dat Mozart, drie jaar lang een spreekw als huisgenoot had en dat er van hem verschillende composities bekend zijn waarin vogelaars het geluid van een spreekw herkennen. Ook in hedendaagse muziek komt vogelzang voor, hetzij nagebootst hetzij live. Heden ten dage is er technisch veel meer mogelijk dan in de tijd van Mozart en zo kunnen we nu ook fragmenten van echte vogelzang tegenkomen in muziekstukken. Voorafgaand aan deze bijeenkomst hadden leden van de Vogelwerkgroep muziekbestanden aangeleverd met vogelgeluiden, soms ook met filmbeelden erbij. Een aantal van deze bestanden hebben we gezamenlijk beluisterd en bekeken. We begonnen de avond met de Serenade van

Toselli, gespeeld door het Johann Strauss Orkest van André Rieu, met als solist een nachtegaal, die je op de achtergrond hoort zingen. Nachtegaalen komen veel voor in muziekstukken, zoals in het orgelwerk van Händel, dat daarna aan de beurt was. Vervolgens hoorden we nog composities van Vivaldi, Sytze Pruiksma, en Louis Andriessen, met weer heel andere vogelsoorten. Tussendoor was er een intermezzo met livemuziek: Ine en Maria verrasten ons met hun blokfluit op liedjes waarin vogels voorkwamen. Ze hadden er meteen ook een quiz aan gekoppeld waarmee toepasselijke prijsjes waren te winnen. In de pauze werden we door Marian getrakteerd op lekkere zelf gemaakte hapjes. De avond kreeg zo wel een heel feestelijk karakter. Na de pauze kwamen er meer heden-daagse stukken aan bod. Gordon Lightfoot, Kate Bush en Pink Floyd kwamen langs, allemaal voorzien van vogelzang.

Aan het eind van de avond hebben we geïnventariseerd welke vogels allemaal te horen waren deze avond en dat waren er heel wat: Koekoek, Nachtegaal, Putter, Grutto, Ijsduiker, Turkse tortel, Houtduif, Merel, Boomklever, Meerkoet, Canadese gans, Vink, Leeuwerik, Zanglijster, Witte en Zwarte zwanen en op het eind zelfs de Kraanvogel. Hoeveel spechtensoorten we gehoord hebben in het virtuoze Woodpecker van Louis Andriessen, daar kwamen we niet helemaal uit. [Henny Kloosterboer]

Wil je ook de muziek beluisteren? Klik dan op onderstaande links:

Serenade van Toselli >

https://youtu.be/YmDNhi07_Ho

Vivaldi - Concerto Opus 10 - Il Gardellino >

<https://www.youtube.com/watch?v=Q3d7cKCyssA>

Händel - De koekoek en de nachtegaal >

<https://www.youtube.com/watch?v=zGBzqvLLLjl>

Sytze Pruiksma - Bird impro 2013 >

<https://www.youtube.com/watch?v=YmuFECAtdfA>

Louis Andriessen - The woodpecker >

<https://www.youtube.com/watch?v=NsFnEVqLqGc>

Gordon Lightfoot - Whispers of the North

<https://www.youtube.com/watch?v=fWu1WJlvZAM>

Kate Bush - Aerial Tal

<https://www.youtube.com/watch?v=cq9IrVOW04s>

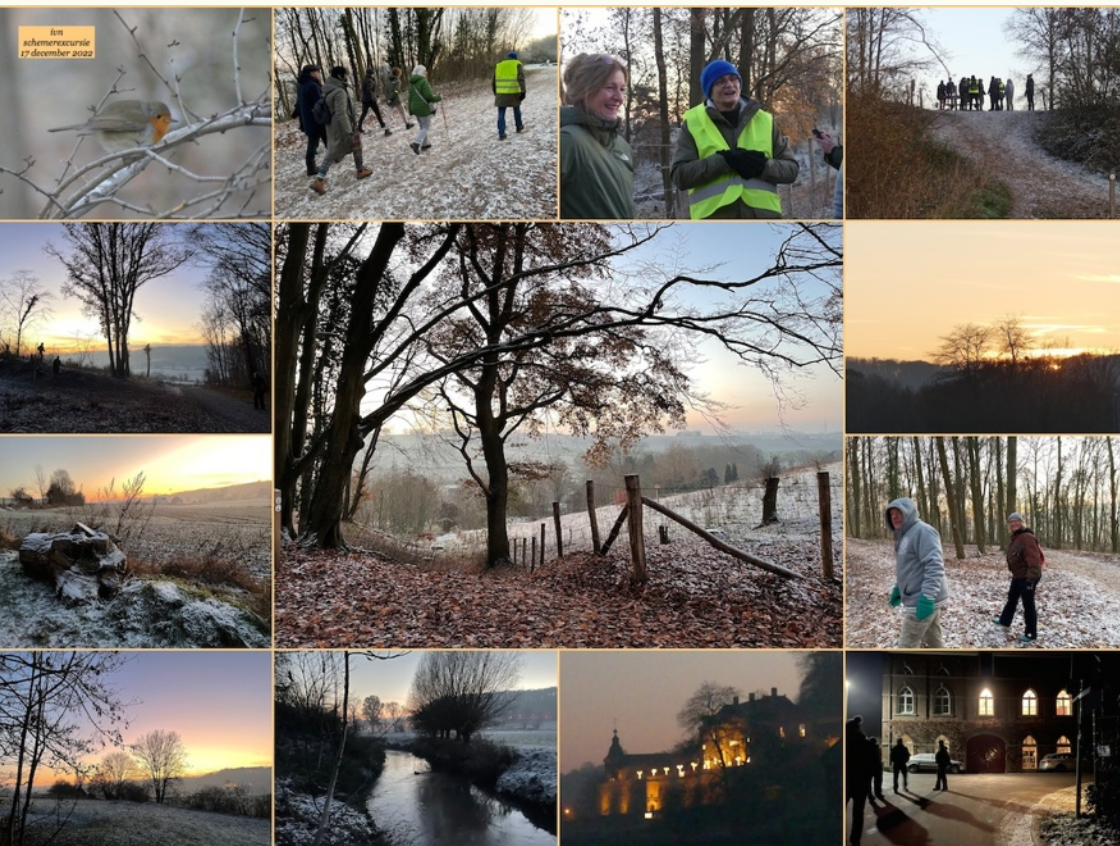
Pink Floyd - Grantchester Meadows - 2 versies

<https://www.youtube.com/watch?v=2DAdWcsM7Po>

<https://www.youtube.com/watch?v=NyBh2GAL0bE>

*Winter Schemerexcursie

17 december 2022. Op de stralende koude middag (-6 C°) vertrokken we met een tiental deelnemers voor de schemerwandeling. Overal lag nog rijp of een dun laagje sneeuw. Echt winters. Eerst genoten we van een prachtige zonsondergang. We zagen de onderste paarze luchtlaag: een inversielaag die veel fijnstof bevat van al dat verkeer in de stad en de verwarmingen. Aan de rand van de Oehoevallei gaf ik wat uitleg over de oehoe's. Daarna ging het in stilte door het ENCI-bos. Het enige wat we hoorden was het knisperen van de bevroren bladeren waar we doorheen liepen. Verder een kraai en een merel, maar vooral hoe stil het is in deze tijd van het jaar. Prachtig! (Op het constante achtergrond gedruis van de stad na) Inmiddels zette de schemering in en liepen we naar de donker wordende Louwberg. De Jezuïetengrot was kennelijk open, maar dat is voor een andere keer. We keken eens goed naar boven om de eerste ster te zien; geen ster maar de planeet Jupiter. Later verschenen de echte

sterren en nog meer planeten zoals Mars (oranje, niet rood). Na een tijdje in een half holle weg zonder lantarens in de buurt keken we nog eens naar boven. Op deze heldere maanloze avond werd het toch niet echt donker. In het 'donker' liepen we verder naar de Nekummermolen door een adembenemend mooi winterlandschap. Nog een klein stukje naar het eindpunt. We keken nog een keer onder een straatlantaren naar boven. Hier was de hemel wel echt donker. Maar we zagen ook meer sterren. We hebben echt een frisse neus gehaald en een heerlijke wandeling gehad. Maar nu wilden we wel weer naar huis en opwarmen.

[Antonie de Beaumont]

*Oliebollenexcursie

De zondagochtend van 18 december 2022 heeft een warme herinnering nagelaten bij de 13 deelnemers aan de Oliebollenexcursie in de Eijsder Beemden. Ondanks de kou - om 10.00 uur gaf de thermometer nog -7°C aan - en de bevroren vingers (waarom zijn er nog steeds geen verrekijkers die je met handschoenen aan kunt bedienen?!).

De vrieskou had de Beemden in een waar winterwonderland omgetoverd: de ruige rijp aan iedere tak en twijg, het flinterdunne laagje sneeuw, de ijskristallen op de Kaardebollen, de zwanen met hun vleugels in komvorm, voorzichtig schuifelend over het glimmende ijs. Het was prachtig! Ook omdat de zon deze witte wereld met haar zachte winterlicht met een zilveren gloed bedekte.

De vogels waren sprakeloos, hetgeen logisch was, want in deze witte achtergrond val je op en in de vrieskou moet je zuinig omgaan met je energie. Waarschijnlijk daarom geen Putters, geen Groenlingen en zelfs geen Kramsvogels gespot, maar wél enkele Koperwieken, een boom vol Aalscholvers, die gelaten wachtten op betere tijden, en wel 17 druk duikelende Dodaars in een open plekje in het ijs. Hier, bij het kleine bruggetje, spotten we ook een Waterral. Eerst snel onderwater zwemmend, met zijn lange dunne roodgekleurde snavel gestrekt vooruitgestoken, en even later struinend langs de oever. Toen hij/zij wegvloog (man en vrouw zijn identiek) liet hij/zij nog even, snerpend hard, van zich horen.

We zijn niet alleen naar de Beemden gekomen om te vogelen, maar ook om, met elkaar, het jaar 2022 met een feestelijk tintje af te ronden. Daarvoor had iedereen iets lekkers meegenomen. Op het bankje aan de kop

oliebollenexcursie
18 december 2022

van het kleine schiereiland stalden we alles uit. Het was een waar buffet met wafels, banketstaaf, kruidkoek, advocaat met slagroom, Jägermeister, glühwein, warme chocomel en nog veel meer. Een smulfeestje. Proostend op het Nieuwe Jaar genoten we van het weidse uitzicht over de dichtgevroren Maasplas en de warme sfeer, waarin we deze laatste excursie van het jaar konden afsluiten.

[Hugo Bloksma]

*Waarneming Kuifaalscholver

Beste vogelliefhebbers,

Op 27 november 2022 is in Maastricht door Morten Bongers een bijzondere waarneming gedaan van een eerste kalenderjaar KUIFAALSCHOLVER. De vogel houdt zich veelal op bij de gele boeien op de Maas voor de stuw van Borgharen en op de betonnen strekdam voor de stuw. De vogel pendelt ook op en neer tussen deze locaties en de grote grindbank verderop in de Maas richting Borgharen, waarbij de vogel ook regelmatig

rustend is gezien in de bomenrij achter de stuw aan de kant van het nieuwe natuurgebied Bosscherweg.

De Kuifaalscholver is zeldzaam voor Nederland. De vogel broedt niet in Nederland. Broeden doet de Kuifaalscholver langs rotskusten met name aan de Atlantische Oceaan. In de wintermaanden wordt de Kuifaalscholver slechts zeer sporadisch waargenomen aan de kust, vaak solitaire vogels. Waarnemingen van de Kuifaalscholver in het binnenland komen zeer zelden voor.

De Kuifaalscholver is kleiner (ongeveer 20%) dan de 'gewone' Aalscholver en heeft ook een dunnere hals en snavel en een kleinere kop met een steil voorhoofd. Het oog ligt volledig in bevedering en ook de teugel is bevederd. Een juveniele vogel is middelbruin bevederd en de kuif is pas te zien bij adulte vogels in het broedkleed.

Nog enkele cijfers:

Kuifaalscholver: lengte 68-78cm ; spanwijdte 95-110cm

Aalscholver: lengte 77-94cm ; spanwijdte 121-149cm

Tot de waarneming van 27 november 2022 is de Kuifaalscholver sinds het jaar 1996 in Limburg slechts éénmaal eerder, gedocumenteerd waargenomen. Dit is geweest in de periode augustus t/m oktober 2016. Volgens [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl) zijn toen vele vogelaars gaan kijken. Het bleken zelfs drie eerste kalenderjaar vogels te zijn! Nagenoeg in exact hetzelfde gebied maar dan achter de stuw van Borgharen. Voor Limburg, en dan ook nog zo ver in het binnenland, zeer zeker dus opnieuw (voor de 2e keer in 26 jaar) een bijzondere en zeer zeldzame waarneming. De vraag is natuurlijk of er een verklaring is te geven waarom dit juist op deze plek is? Het is immers de meest ver gelegen locatie van de kust waar de vogel,

ook nog slechts sporadisch, wordt gezien. Is het de stroomversnelling door de stuw ter plekke (wellicht een betere visvangst) en/of de aanwezigheid achter de stuw van flinke rotsblokken omdat de Kuifaalscholver bij voorkeur broedt langs rotskusten?

Vanaf het moment van ontdekking door Morten wilde ik deze Kuifaalscholver ook zelf zeer graag zien, een lifer zou het zo maar kunnen worden (twee jaar geleden een eerste poging gewaagd bij de Brouwersdam in Zeeland, maar mislukt). Allerlei redenen, naast het mistroostige weer in deze periode, zorgden voor vertraging maar uiteindelijk is het afgelopen 6 december gelukt. Bij het naderen met de fiets van de stuw van Borgharen waren mijn ogen, zoals verwacht, vooral gericht op de gele boeien ter aanduiding van de stuw. Vrijwel direct viel mijn oog op een wat kleinere Aalscholver (met de rug naar mij toe zittend op een gele boei) en op een boei ernaast een echt zichtbaar grotere Aalscholver. Ik had eigenlijk meteen het vermoeden dat dit wel eens de Kuifaalscholver zou kunnen zijn. Dan is het meteen stoppen en direct met de verrekijker en het fototoestel proberen te kijken om de onderscheidende determinatiekenmerken t.o.v. een Aalscholver te kunnen vaststellen. De vogel bleef ongeveer 20 minuten op de boei zitten en zodoende had ik ruimschoots de tijd om met zekerheid vast te stellen dat het een Kuifaalscholver was. Opvallend was ook dat op de betonnen strekdam een 30-tal 'gewone' Aalscholvers zaten en ik het idee had dat de Kuifaalscholver zich het prettigst voelt zo veel mogelijk alleen. Na alle voorbereiding en het uiteindelijke resultaat is het daarna goed gemutst naar huis fietsen en laat zich de ietwat koud aanvoelende wind in het geheel niet voelen.

Uiteraard heb ik ook een filmpje kunnen maken en als je het leuk vindt om hier naar te kijken dan kun je met onderstaande link van YouTube hiervan genieten: <https://youtu.be/UT5sxddeOOQ>

Met vriendelijke groeten,

Hans van den Boorn

De volgende bronnen zijn geraadpleegd:

ANWB Vogelgids Europa

Handboek Europese Vogels (deel 1) Nils van Duivendijk

Vogelatlas van Nederland SOVON

Internetsite Vogelbescherming en SOVON

Waarneming.nl

*Nieuwjaarswandeling

Zondag 15 januari 2023. Regen, regen en nog eens regen was de reden dat de Nieuwjaarswandeling maar 35 deelnemers telde. De weergoden waren ons in tegenstelling tot de dag ervoor gunstig gezind. Het was dus genieten van een mooi zonnetje en een prettige temperatuur om te wandelen, en dat zonder regen! GPS en kaartje van de wandeling voldeden prima.

Het Savelsbos had veel te bieden: hellingbos, middenbos voor hakhout, weilanden, veldweg met wegwuis, holle wegen, appelboomgaard, hellingsschraalland met zeldzame kalkgrassen, een grubbe met een holle weg en een droogdal, groeves voor zand, kalksteen en grind met grote steenblokken, wildwissels, paden van dassen, dassenburchten, rode paddestoelen en een prachtig uitzicht over het Maasdal met de vuursteenlagen zichtbaar in de flank van de Sint-Pietersberg.

Na afloop was het gezellig in Eetcafé Riekel en zat de stemming er goed in. Voorzitter Jack Gerats hield een korte toespraak, waarin duurzaamheid voor 2023 als centraal thema voorgesteld werd. Het glas werd geheven met de beste wensen voor een groen en duurzaam 2023 voor iedereen, en de leden van ons IVN in het bijzonder.

[Jack Gerats]

*De Jekerdal-scharrelkids in de sneeuw

Na een lange pauze is er weer een activiteit voor de Scharrelkids. Op zaterdag 21 januari staat een winterwandeling over de Sint-Pietersberg op de planning. We hebben allerlei opdrachten verzonnen om tijdens de wandeling uit te voeren. Op vrijdag begint het te sneeuwen en zaterdagochtend is het landschap bedekt met een laag sneeuw. Vier kinderen zijn ondanks het ijskoude weer toch komen opdagen. Gelukkig zijn ze goed voorbereid en hebben ze warme kleding aan. Eentje heeft zelfs een slee meegenomen. Het programma kan in de prullenbak. Uitgelaten rennen ze rond en genieten ze volop van de sneeuw. Na een tijdje worden ze wat kalmer en besteden we aandacht aan de vogels. Door de kale bomen kunnen we goed verschillende soorten mezen zien. De tocht gaat verder maar bij het ENCI-bos zien we een mooie helling. Dat betekent dus met de slee naar beneden. We gaan verder door het bos. We bekijken de bomen en verwonderen ons over de bomen met twee of drie stammen die in vreemde vormen omhoog groeien. Een jongen besluit om onder de sneeuw naar stenen te zoeken. Al snel laat hij enkele mooie exemplaren zien. Zijn vader krijgt de opdracht om de stenen te dragen want ze moeten mee naar huis. Na anderhalf uur wandelen staan we weer bij de steile helling van de Sint-Pietersberg. De afdaling naar de Natuurtuinen is door de gladheid en sneeuw een hele uitdaging. De kinderen kunnen naar huis, maar waarschijnlijk blijven ze de rest van de dag lekker buiten spelen. Wat een beetje sneeuw al niet kan doen. [Carlo Poolen]

*De Jekermolens

Wandeling zondag 19 maart

Het voorjaar komt en we gaan samen met het IVN Maastricht lekker wandelen in onze 'EIGEN' grote Jekertuin op zondag 19 maart en dan de drie molens en hun functie bekijken.

Stromend water leverde vroeger 'Groene Stroom' op voor molens die maalden of het nu voor graan was of het persen van olie. Een waterrad of turbine zet de waterkracht over in een draaiende beweging die vervolgens overgebracht wordt op een maal- dan wel hamerinstallatie. Een watermolen heeft dan ook een extern molenwerk en een interne maal- of slaginstallatie.

Langs de Jeker zijn diverse watermolens te vinden, onder andere in Kanne de Smokkelmolen, waar ook nu nog graan gemalen wordt van april tot oktober.

In Maastricht zijn nog drie watermolens, te weten de Molen van Lombok, de Leeuwenmolen (Molen van Clemens onder het poortje door in de Pieterstraat) en de Bisschopsmolen, waar ook nog graan gemalen wordt voor het lekkere (spelt)brood bij de bakker in de Koestraat!

In het verleden waren er nog meer, we lopen nog langs de Nekummermolen daar is nu geen rad meer, maar daar is wel een viaduct aangelegd. De Jeker -ook wel de Geer genoemd- was voor 1930 een zeer visrijke en schone rivier, helaas was dit niet blijvend door allerlei lozingen, maar tegenwoordig is de rivier veel schoner.

Wil je hier graag meer over weten, wandel dan met ons mee:

- vertrekpunt Natuurtuinen Jekerdal, Drabbelstraat in het Jekerdal
- verzamelen rond 13.00 uur
- kosten € 5,00 p.p. (U ontvangt een drankje)

Aanmelden vóór 11 maart via deze link: [klik hier](#)

Of deze link in je browser te kopiëren: <https://forms.gle/pkvEkGXFCRjfm2HR6> of mail naar info@buurtcampagne.nl

Graag het geld overmaken op rekeningnr. NL59 RABO 0334641330 t.n.v. Vereniging Buurtnetwerk Campagne o.v.v. je naam en Jekerwandeling.

Meld je tijdig en voor 11 maart aan i.v.m. max. aantal deelnemers, betaling is definitieve inschrijving.

Laten we weer genieten,
Christien, Maartje en Gid

Heb je ook iets te melden?

Heb je een bijzondere waarneming gedaan, een mooie foto gemaakt of weet je niet precies wat je gefotografeert hebt?

Stuur je vraag, foto of verhaal naar ons, wij zorgen voor antwoorden en laten alle leden meegenieten.

Stuur naar:

Chris van den Ende

e-mail: chris.vandenende@gmail.com